

Sygn. akt III Cz 873/18

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący-Sędzia SO Roman Troll (spr.)

Sędziowie: SO Magdalena Balion-Hajduk

SO Artur Żymełka

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2018 r. na posiedzeniu niejawnym w Gliwicach

sprawy z powództwa A. (A.) D.

przeciwko U. (U.) T. (T.)

o zapłatę

na skutek zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 8 grudnia 2017 r., sygn. akt I C 228/17

uzupełnione postanowieniem z 14 lutego 2018 r.

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie.

SSO Artur Żymełka SSO Roman Troll SSO Magdalena Balion-Hajduk

Sygn. akt III Cz 873/18

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 8 grudnia 2017 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach odrzucił pozew z uwagi na brak jurysdykcji. W uzasadnieniu wskazał, że powód złożył pozew o zapłatę 45666,66 zł przeciwko pozwanej, powołując się na zawartą 16 czerwca 2016 r. umowę dotyczącą zachowku po zmarłej matce stron, na mocy której pozwana miała zapłacić powodowi 56666,66 zł, a zapłaciła dotychczas wyłącznie część tej kwoty, tym samym żądanie pozwu obejmuje żądanie zapłaty pozostałej części zachowku, a obie strony zamieszkują w Niemczech. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 1099 § 1 k.p.c. brak jurysdykcji krajowej sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy, a zarzut pozwanej w tym zakresie, w kontekście regulacji art. 1104 § 1 i 2 k.p.c., nie był spóźniony, gdyż został złożony ustnie na rozprawie jeszcze przed doręczeniem odpisu odpowiedzi na pozew drugiej stronie i w otwartym terminie do jej złożenia; przedmiotem sporu jest w istocie roszczenie z tytułu zachowku po zmarłej 13 listopada 2012 r. G. D., ostatnio zamieszkałej w Niemczech, a kwestia rozliczeń między stronami znajduje swe źródło w swoistym roszczeniu obligacyjnym wynikającym z prawa spadkowego w postaci zachowku. Sąd Rejonowy przeprowadził ocenę regulacji prawa unijnego w tym zakresie i wskazał, że zarzut należy zbadać w oparciu o regulacje kodeksowe. Przywołując treść art. 1103 k.p.c., art. (...) § 1 k.p.c. oraz art. 1103⁷ pkt 6 k.p.c. Sąd Rejonowy uznał, że w sprawie nie zachodziła jurysdykcja sądów polskich, bowiem zarówno pozwana w dniu doręczenia pozwu, jak i spadkodawczyni w chwili śmierci, nie miały miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu w Polsce. Nadto wskazał, że

w sprawie nie mogła mieć zastosowania podstawa prawna z art. 1103⁷ pkt 1 k.p.c. , bowiem roszczenie o zachówek nie stanowi czynności prawnej rodzącej zobowiązanie wykonane, albo które ma lub miało być wykonane w Polsce.

Postanowienie to zostało uzupełnione o orzeczenie o kosztach postępowania postanowieniem z 14 lutego 2018 r. / k. 60/.

Zażalenie na powyżej opisane postanowienie wniósł powód domagając się jego uchylenia i zasądzenia od pozwanej kosztów postępowania zażaleniowego. Zarzucił naruszenie art. 1104 § 2 k.p.c. poprzez uznanie, że pozwana skutecznie zgłosiła zarzut braku jurysdykcji krajowej oraz że miało to miejsce przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, mimo tego, iż pozwana zgłosiła zarzut niewłaściwości miejscowej, a nie braku jurysdykcji krajowej, a dodatkowo miało to miejsce po złożeniu odpowiedzi na pozew (po wdaniu się w spór). Zarzucił także naruszenie art. 1103⁷ pkt 1 k.p.c. poprzez uznanie, że sprawa nie należy do jurysdykcji krajowej, albowiem roszczenie powoda nie wynika z czynności prawnej, podczas gdy powód domaga się od pozwanej wykonania zobowiązania pieniężnego na podstawie zawartej między stronami umowy.

W odpowiedzi na zażalenie pozwana domagała się jego oddalenia i zasądzenia od powoda kosztów postępowania zażaleniowego. Pozwana wskazała, że nie było konieczne kwestionowanie jurysdykcji państwa forum, bowiem z jej twierdzeń wynikało, iż podnosi ona kwestię braku jurysdykcji, co w świetle okoliczności sprawy – fakt zamieszkiwania obu stron postępowania w N. – należało uznać za wystarczające. Podniosła także, że źródłem zobowiązania strony pozwanej nie jest umowa, ale roszczenie powoda co do zachowku po zmarłej matce, na co wskazuje już tytuł umowy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przywołany przez Sąd Rejonowy art. 1099 § 1 k.p.c. w zdaniu drugim wyraźnie podkreśla, że wdanie się w spór co do istoty sprawy, bez podniesienia zarzutu braku jurysdykcji krajowej, powoduje poddanie sporu jurysdykcji sądów polskich. Regulacja ta bowiem odwołuje się do art. 1104 § 2 k.p.c.

Dochodzone przez powoda roszczenie związane jest z zachowkiem, natomiast kwestia ugody pozasądowej (umowy z 16 czerwca 2016 r. dołączonej do pozwu), w związku z jej treścią, nie wpływa na źródło powstania tego zobowiązania. W orzecznictwie i piśmiennictwie co do zasady jednolicie wskazuje się, że ugoda jest umową następczą, czynnością prawną pomocniczą i może obejmować swoim zakresem większość stosunków prawnych powstałych na skutek innych zdarzeń prawnych. Jej przedmiot stanowią uprawnienia lub roszczenia wynikające z innego stosunku prawnego czy sytuacji prawnej. Ugoda, będąca pochodną wzajemnych ustępstw poczynionych wzajemnie między stronami, nie powoduje powstania nowego stosunku prawnego, a jedynie go modyfikuje. W jej rezultacie niepewny lub sporny stosunek prawny jest przekształcany w stosunek pewny i bezsporny. Właśnie z tej przyczyny, co do zasady nie stanowi ona samodzielnej, nowej podstawy praw i obowiązków. Wyjątkowo tylko dopuszcza się zakwalifikowanie ugody jako zarazem umowy nowacyjnej (art. 506

§ 1 k.c.), a to w sytuacji, gdy dłużnik zobowiązał się za zgodą wierzyciela spełnić to samo świadczenie, lecz z innej podstawy prawnej (por. Z. G.: [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część szczególna, pod red. A. K., Lex z 2014 r., teza 3. do art. 917 i przywołana tam literatura, , wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 10 września 2015 r., sygn. akt I A Ca 329/15, L. (...)).

Na rozprawie 14 lipca 2017 r. /k. 40v./ pozwana – reprezentowana przez fachowego pełnomocnika – podniosła zarzutu braku jurysdykcji krajowej, ewentualnej niewłaściwości sądu, gdyż obie strony zamieszkują w N.. Bezzasadne pozostają więc twierdzenia zażalenia, że takiego zarzutu nie złożono. Został on bowiem podniesiony.

Istotne natomiast jest kolejne twierdzenie zażalenia dotyczące terminu zgłoszenia takiego zarzutu. Termin ten jest uwarunkowany, zgodnie z art. 1104 § 2 k.p.c., wdaniem się spór co do istoty sprawy. W rozpoznawanej sprawie pozwana – reprezentowana przez fachowego pełnomocnika – złożyła odpowiedź na pozew, która została zredagowana 12 lipca

2017 r., a do Sądu Rejonowego w Gliwicach wpłynęła 13 lipca 2017 r. /k. 36/, także tego samego dnia pełnomocnik pozwanej nadał przesyłkę poleconą z odpisem tego pisma procesowego dla pełnomocnika powoda. Wynika to z potwierdzenia nadania przesyłki poleconej /k. 36 - jest ona dołączona do pierwszej strony odpowiedzi na pozew/. W tym piśmie procesowym pozwana, co prawda podnosi fakt zamieszkiwania w Niemczech, natomiast wdaje się spór co do istoty sprawy żądając oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów postępowania, a także przeprowadzenia dowodów z załączonego dokumentu, jak również z zeznań dwojga świadków zamieszkałych w K., których adres zamieszkania wskazała. Podnosi tam merytoryczne zarzuty co do żądania powoda.

Z powyższego wynika, że pozwana już wówczas wdała się w spór co do istoty sprawy, a dopiero kolejnego dnia podniosła zarzut braku jurysdykcji. Nie nastąpiło to równocześnie z wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Różnica czasowa wynosi w tym przypadku dzień.

Zdaniem Sądu Okręgowego niezasadne jest więc stanowisko Sądu Rejonowego, że pozwana równocześnie z wdaniem się w spór co do istoty sprawy podniosła zarzut braku jurysdykcji. Bez znaczenia pozostaje tu, że strona powodowa nie otrzymała odpowiedzi na pozew przed terminem rozprawy. To bowiem nie kwestia doręczenia odpowiedzi na pozew jest momentem, w którym strona wdaje się spór, ale to, jakie zarzuty podnosi w pierwszym piśmie procesowym (w realiach rozpoznawanej sprawy). Pozwana nie podniosła w nim zarzutu braku jurysdykcji, takiego zarzutu nie da się nawet wyinterpretować z treści tego pisma. Bez znaczenia dla wdania się spór w co do istoty sprawy jest doręczenie tego pisma, czy też pozostawanie strony w otwartym terminie do zgłoszenia wszystkich zarzutów, a to z poniżej wskazanych względów.

W literaturze wskazuje się, że wdanie się spór co do istoty sprawy następuje w chwili zgłoszenia przez pozwanego zarzutów zmierzających do uniemożliwienia powodowi osiągnięcia pozytywnego wyniku postępowania, w szczególności chodzi o zarzuty merytoryczne (por. M. J., K. W.: [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. T. II. Postępowanie rozpoznawcze, pod red. T. E., WK z 2016 r., teza 2. do art. 202

i powołane tamże orzecznictwo oraz literatura, a także uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2005 r., sygn. akt I CK 44/05, Lex 311375, w którym wskazuje na daty w zakresie weryfikacji momentu wdania się w spór i podniesienia zarzutów formalnych, gdyż odpowiedź na pozew złożono wcześniej, a dopiero w późniejszym piśmie domagano się odrzucenia]. Chodzi tutaj o pewien moment czasowy (por. także P. Telenga: [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729, pod red. A. Jakubeckiego, LEX/el. z 2018 r., teza 3. do art. 202, A. Zieliński: [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2008 r., s. 370, a także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 16 lipca 2004 r., sygn. akt I CK 41/04, OSNC 2005/7-8/136). Moment podniesienia zarzutu jest istotny, gdyż można ten zarzut podnieść tylko przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, a pozwany wdaje się w taki spór wnosząc m. in. odpowiedź na pozew [por. M. M.: [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. T. I (art. 1 – 505³⁸), pod red. M. M., WK z 2015 r., teza 2. do art. 1104, a także M.P. W.: [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. T. A. 730- (...), pod red. A. J., LEX/el. z 2018 r., teza 6. do art. 1104].

Wdanie się w spór co do istoty sprawy powoduje, że sąd uzyskuje jurysdykcję krajową, chyba że chodzi o sprawy zastrzeżone do wyłącznej jurysdykcji sądów państwa obcego (por. art. 1104 § 2 i 3 k.p.c.). Podobne uregulowanie zawiera także art. 26 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR (...) z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U.UE.L.2012.351.1). W rozpoznawanej sprawie, zgodnie z obszerną i właściwą w tym zakresie oceną dokonaną przez Sąd Rejonowy, nie zachodzi wyłączna właściwość sądu państwa obcego.

Sąd Rejonowy w Gliwicach 13 lipca 2017 r. uzyskał jurysdykcję w tej sprawie, a to na podstawie art. 1104 § 2 k.p.c., gdyż pozwana wówczas wdała się w spór co do jej istoty. Podniesiony zaś dzień później zarzut braku jurysdykcji nie może być skuteczny, gdyż jest spóźniony – brak tu bowiem równoczesności. Z przywołanego przez Sąd Rejonowy postanowienia Sądu Najwyższego z 20 maja 2005 r. (sygn. akt III CZP 25/05, OSP 2006/11/124) wynika, że konieczne jest, co najmniej równoczesne z wdaniem się w spór co do istoty sprawy, zgłoszenie zarzutu braku jurysdykcji.

Dlatego też zażalenie musiało odnieść skutek.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 1 i 2 k.p.c., należało orzec jak w sentencji. Natomiast rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego zapadnie w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c.

SSO Artur Żymełka SSO Roman Troll SSO Magdalena Balion-Hajduk